

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies primus et secundus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1866

Caput IV. Aliud de Gerberto miraculum. Item de peregrino capto et
vinculato subitoque S. Fidis auxilio liberato.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73889](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73889)

A malis vestigium, quantalibet investigatione insistens, in aliquo penitus invenire potuit; cingulum vero ad argumentum miraculi, ubi ipse nexerat, reperit.

53 Ergo ad S. Fidem pedestri itinere recta tetendit. Nullum pulchrius basilicam S. Salvatoris aut speciosius spectaculum intravit ante hunc diem, neque aliquid libentius populus Conchacensis aliquando aspexit, quam quod nobilis viri clarissima persona * ac proceri pulcherrimi corporis statura, ponderosam ferri massam gestans humeris, per circumfusas solemnizantium turmas * perrumpit, tamquam leo, qui, fracto carcere, grandi mole catenarum oneratus colla, nativum sylvæ repetit refugium. Tunc homo coram omni populo, ibidem deposito onere, hostilem sarcinam, quam captivam collo advexerat, libertate donat, ac felici postliminio redux seniores cum omni populo tanti miraculi novitate lætificat. Dein amicorum animos diu in mœrore suspensos explet inopinæ reversionis gaudio, nec aliquid tristitiæ captivitas illa post hoc * intulit, cui nec damnus pecuniæ successit, nec detrimentum corporis.

54 Sed quid putas, de illo asino conjiciendum esse, nisi benignæ virtutis angelum fuisse, in figuram humilioris jumenti manifestatum? Super quod etiam ipse Salvator residens, ut sæcularis pompæ contumacitatem humiliaret, vi-
liori gestamine vehi potius voluit, cum tamen esset ille excelsus super omnes gentes Dominus, et super cœlos gloria ejus. O magnum meritum unius Puellæ! O admirabile donum uni Femine concessum! O admirabilis et ineffabilis gratia uni Virgini præstita, cujus virtutes nec calamo notari, nec etiam lingua humana jam expediri poterunt; non enim ibi S. Fides tantummodo, ubi corpore requiescit, miraculis pollet, sed etiam, sicut ab his, qui quotidianis ejus intersunt virtutibus, didici, in terra, in pelago, in carcere, in infirmitatibus, in periculis multis, et, ut ipse jam ex parte probavi, in necessitatibus variis, si quis eam recto corde interpellaverit, præsentem sentiet; et ubicumque S. Fides habet nomen, ibi quoque habet virtutem ad laudem et gloriam Christi Dei omnipotentis l.

55 **B** Sed quid putas, de illo asino conjiciendum esse, nisi benignæ virtutis angelum fuisse, in figuram humilioris jumenti manifestatum? Super quod etiam ipse Salvator residens, ut sæcularis pompæ contumacitatem humiliaret, vi-
liori gestamine vehi potius voluit, cum tamen esset ille excelsus super omnes gentes Dominus, et super cœlos gloria ejus. O magnum meritum unius Puellæ! O admirabile donum uni Femine concessum! O admirabilis et ineffabilis gratia uni Virgini præstita, cujus virtutes nec calamo notari, nec etiam lingua humana jam expediri poterunt; non enim ibi S. Fides tantummodo, ubi corpore requiescit, miraculis pollet, sed etiam, sicut ab his, qui quotidianis ejus intersunt virtutibus, didici, in terra, in pelago, in carcere, in infirmitatibus, in periculis multis, et, ut ipse jam ex parte probavi, in necessitatibus variis, si quis eam recto corde interpellaverit, præsentem sentiet; et ubicumque S. Fides habet nomen, ibi quoque habet virtutem ad laudem et gloriam Christi Dei omnipotentis l.

56 **C** Nam cum ipse quadam die ante plateam templi spatia-
retur, pellemque agniculi, veluti gratia ludendi, in manu ventilaret, mox ei quidam Burgensis d' illius villæ Barnardus (Porcellum cognomine dicunt) furibundus insilivit, et quia consimile tergo transacta die perdidit, ipsum fore *, falsa opinione delusus, non dubitavit; unde, sicut erat temulentus ac sobrietatis

impos-

lancur motu, et sermone vulgari Boias vocant. Ita Cangius, apud quem plura vide verbo Boia.

g Hunc non fuisse brutum animal, sed benignæ virtutis angelum, infra conjectat Andegavensis scholasticus, cui hac in re fulem, qui vult, habeat.

h Tolutatura vox est derivata a verbo non satis Latino tolutare. Dicuntur autem equi tolutare seu tolutum incedere, cum crura altius in currendo tollunt et subsultim incedunt. Gallice troter dicitur. Adisis Menagium in Lexico Etymologico eodem verbo troter.

i Campitor equus, inquit Cangius in Lexico, est cursor, stadiodromus equus, Gallice cheval de manège, de course.

k Durioribus silicibus vincula disrupta fuisse, indicat Bernardus.

l Labbeus addit: Qui omnipotentiae suae habentis cum Patre et Spiritu Sancto coæterna unitate regnat per sæcula æternaliter manentia. Amen.

lancur motu, et sermone vulgari Boias vocant. Ita Cangius, apud quem plura vide verbo Boia.

g Hunc non fuisse brutum animal, sed benignæ virtutis angelum, infra conjectat Andegavensis scholasticus, cui hac in re fulem, qui vult, habeat.

h Tolutatura vox est derivata a verbo non satis Latino tolutare. Dicuntur autem equi tolutare seu tolutum incedere, cum crura altius in currendo tollunt et subsultim incedunt. Gallice troter dicitur. Adisis Menagium in Lexico Etymologico eodem verbo troter.

i Campitor equus, inquit Cangius in Lexico, est cursor, stadiodromus equus, Gallice cheval de manège, de course.

k Durioribus silicibus vincula disrupta fuisse, indicat Bernardus.

l Labbeus addit: Qui omnipotentiae suae habentis cum Patre et Spiritu Sancto coæterna unitate regnat per sæcula æternaliter manentia. Amen.

lancur motu, et sermone vulgari Boias vocant. Ita Cangius, apud quem plura vide verbo Boia.

g Hunc non fuisse brutum animal, sed benignæ virtutis angelum, infra conjectat Andegavensis scholasticus, cui hac in re fulem, qui vult, habeat.

h Tolutatura vox est derivata a verbo non satis Latino tolutare. Dicuntur autem equi tolutare seu tolutum incedere, cum crura altius in currendo tollunt et subsultim incedunt. Gallice troter dicitur. Adisis Menagium in Lexico Etymologico eodem verbo troter.

i Campitor equus, inquit Cangius in Lexico, est cursor, stadiodromus equus, Gallice cheval de manège, de course.

k Durioribus silicibus vincula disrupta fuisse, indicat Bernardus.

l Labbeus addit: Qui omnipotentiae suae habentis cum Patre et Spiritu Sancto coæterna unitate regnat per sæcula æternaliter manentia. Amen.

lancur motu, et sermone vulgari Boias vocant. Ita Cangius, apud quem plura vide verbo Boia.

g Hunc non fuisse brutum animal, sed benignæ virtutis angelum, infra conjectat Andegavensis scholasticus, cui hac in re fulem, qui vult, habeat.

h Tolutatura vox est derivata a verbo non satis Latino tolutare. Dicuntur autem equi tolutare seu tolutum incedere, cum crura altius in currendo tollunt et subsultim incedunt. Gallice troter dicitur. Adisis Menagium in Lexico Etymologico eodem verbo troter.

lancur motu, et sermone vulgari Boias vocant. Ita Cangius, apud quem plura vide verbo Boia.

g Hunc non fuisse brutum animal, sed benignæ virtutis angelum, infra conjectat Andegavensis scholasticus, cui hac in re fulem, qui vult, habeat.

h Tolutatura vox est derivata a verbo non satis Latino tolutare. Dicuntur autem equi tolutare seu tolutum incedere, cum crura altius in currendo tollunt et subsultim incedunt. Gallice troter dicitur. Adisis Menagium in Lexico Etymologico eodem verbo troter.

i Campitor equus, inquit Cangius in Lexico, est cursor, stadiodromus equus, Gallice cheval de manège, de course.

k Durioribus silicibus vincula disrupta fuisse, indicat Bernardus.

l Labbeus addit: Qui omnipotentiae suae habentis cum Patre et Spiritu Sancto coæterna unitate regnat per sæcula æternaliter manentia. Amen.

CAPUT IV.

Aliud de Gerberto miraculum. Item de peregrino capto et vinculado subitoque S. Fidis auxilio liberato.

Revocetur ad memoriam ille Gerbertus a, cujus mentionem jam dudum in superiore libro fecimus, quemque post evulsionem oculorum, more illuminati Witberti b, illuminatum diximus, provida videlicet mirabilique summi Artificis dispensatione, ut virtutem, cui in alio congratulatus fuerat, atque, cui acciderat ultra omnia, quæ in mundo felicia putantur, beatificaverat, ut ipse aiebat, cum primum sibi accidisset videre prædictum Witbertum, hanc demum in semet ipso factam cerneret, ac præter spem simili felicitate gauderet; deinde tamen, ne insolentia quandoque elatus ad desertæ militiæ malum reverti ultra præsumeret, justo Dei consilio unius restauratorum oculorum lumen amisisset, reliqua oculi substantiæ salva integritate, dextrum vero integrum retinuisse et ita deinceps vitam sinceram in tranquillo, et absque remeandi sollicitudine egisse scripsimus. Hujus miraculi certitudinem, sicut ipsi in priorie itinere audivimus et vidimus, inter cætera compendiosissime litteris designatam, post in patriam regressi latius emendati usque digessimus. At vero dum aliquot annorum, ut paulo ante dixi, intervalla exstitissent c, quibus neque Conchas rediissem, nec legationem misissem, de hoc Gerberto haud impar priori accidit miraculum.

56 Nam cum ipse quadam die ante plateam templi spatia-
retur, pellemque agniculi, veluti gratia ludendi, in manu ventilaret, mox ei quidam Burgensis d' illius villæ Barnardus (Porcellum cognomine dicunt) furibundus insilivit, et quia consimile tergo transacta die perdidit, ipsum fore *, falsa opinione delusus, non dubitavit; unde, sicut erat temulentus ac sobrietatis

impos-

lancur motu, et sermone vulgari Boias vocant. Ita Cangius, apud quem plura vide verbo Boia.

g Hunc non fuisse brutum animal, sed benignæ virtutis angelum, infra conjectat Andegavensis scholasticus, cui hac in re fulem, qui vult, habeat.

h Tolutatura vox est derivata a verbo non satis Latino tolutare. Dicuntur autem equi tolutare seu tolutum incedere, cum crura altius in currendo tollunt et subsultim incedunt. Gallice troter dicitur. Adisis Menagium in Lexico Etymologico eodem verbo troter.

i Campitor equus, inquit Cangius in Lexico, est cursor, stadiodromus equus, Gallice cheval de manège, de course.

k Durioribus silicibus vincula disrupta fuisse, indicat Bernardus.

l Labbeus addit: Qui omnipotentiae suae habentis cum Patre et Spiritu Sancto coæterna unitate regnat per sæcula æternaliter manentia. Amen.

lancur motu, et sermone vulgari Boias vocant. Ita Cangius, apud quem plura vide verbo Boia.

AUCTOR
BERNARDUS.

CAP. XIII.
Dum Gerbertus, uno jam captus oculo,
a
b

F

c

a furibundo viro, tamquam fur, invadit, alterum sanum amittit;
d

*supple tu-rem

40 impos,

ACTORE
BERNARDO.

impos, absque ulla præmeditationis discretione statim illum ille nequissimus convitiis appetit, suæque rei furem compellans, etiam legali comprobatione latrocinii in præsentiarum tentat vindictam. Alter vero objecti injuste convitiis impatiens (nam rari perpaucique sunt mortales, qui, non commoveantur, si etiam merito deonestantur) par pari respondere, neque in aliquo verbis illius cedere; ita utrinque intractabilis rixæ conflictu audire erat omnigena convicia in alterutrum objectari, quousque ad pugnos ventum est; dum ergo aliquamdiu æquo Marte dimicarent, et neuter cederet, ille Barnardus, quem sævior instigabat furia, e commisso certamine se propiciens raptim ad arma recurrere cepit. Verum ut in hujusmodi festinationis articulo solet obtingere, non fuit opportunum arma suppetere ad manum, sed tantum veru reperto, in quo caro assata decocta fuerat oculum illum sanum repetito conflictu penitus inspicat e, pupillaque terebrata f, reliquum ocelli in particulas disjicit violentus. Postremo vicinorum concursu dirimuntur.

at hunc ei
restitutum
iri, S. Fides
pollicetur, quo
reipsa rece-
pto,

57 Tum Gerbertus, recenti cruore vestem notatus geminaque lucerna captus, in ecclesiam ductu alieno festinare, clamoresque ad cælum ingeminare, ac S. Fidis auxilium invocare. Denique totos tres menses continuos per singulas noctes coram sanctuario excubavit, omnia invictis clamoribus fatigans, sanctamque Fidem instantius increpitans. O S. Fides, Conchacensium domina, quare, inquit, non tuebaris oculum, quem olim eradicatum reddidisti? Quare non defensabas misellum, quem tuo beneficio servum tibi peculiarem acquisivisti? Hæc et similia assiduis vocibus repetere non cessavit, quoadusque festivitas S. Michaelis g instaret. Nocte itaque illa, qua præcedit vigiliam, ecce in somnis S. Fides apparens sic sibi visa est dicere: Vade crastina die post Vesperas cum processione monachorum ante altare S. Michaelis, et ibi Deus tibi restituat oculum. In crastinum ergo ad horam, qua sibi jussum fuerat, homo divinæ visionis haud immemor, in oratorium S. Michaelis processionem comitatus est, ubi cum pro honore futuræ celebritatis antiphonam super Evangelium concinerent, cælestis Artifex, cujus sapientia nihil reperit difficile, detrimentum proprii figmenti supplere dignatus, non est passus ultra diutinas lacrymas dolentis ac supplicia vota inaniter fundi, unius oculi substantiam jam bis conditam tertio reformans, quater etiam in novissimo magnæ resurrectionis die reformaturus; nec tamen plures oculos, quam reliquis mortalibus natura dedit, hic in illa ultima regeneratione credendus est habiturus.

gratias ille S.
Fidi refert, ac
non diu post
pie moritur,

h

58 Cumque ergo novi oculi acies cuncta circa se intuens circumpositorum formas jam clare discerneret, antequam in vocem tanti gaudii erumperet, ipse primus omnium ad campanarum funes indomito cursu per gradus solarium præcipitavit, quod in aditu monasterii arcuata maceria h sustentatum jam dicto altari subiciebatur. Quem protinus insequentes ministri, huic officio dediti, nil jam de ostensa cœlitus virtute cunctari, universam signorum classem exagitant, pariterque TE DEUM LAUDAMUS omnis chorus divinasque laudes intonant; fit clamor et ineffabile gaudium, cui in rebus humanis nihil æque conferri potest. Ille denique, interjecto parvi temporis spatio, cum tanto gaudio bonoque testimonio ineffabilibus mirabilibus glorificatus

vita metas consequitur, ad illam procul dubio interminabilem vitam translatus, in qua sancta virgo et gloriosissima martyr Fides perenni lætitia fruitur, habes et ibidem Garberti consortium, cujus in hoc sæculo post reparationem mutilati capitis non est passa dissidium. 59 Hunc ergo secundo itinere, quia exceperat, videre non potui, illum vero antiquiorem Witherum, qui cognomen Illuminati ex eventu habuerat, adhuc Dei gratia vidi admodum senem multumque super reditu meo flemem ac dicentem: Nunc reverteris, domine pater, meusque et re et consilio adjutor; ego, jam plenus ævi senioque confectus, scio, me satis non te in hac vita posthac visurum: Deus et S. Fides reddat tibi meritum, qui de longinquo solus hanc curam cepisti, ut virtutes ejus audire ac retinere venires; cujus ego oculos ob dignitatem insignis miraculi terque quaterque deosculatus ei Vale dicens abscessi. Porro si Deus ad Conchas me per suam misericordiam quandoque reducerit, adhuc eodem superstitute, illud jam non habeo tantæ vilitati, nec a pectore alienum, quominus celeberrimis scriptis perpetuæ tradam memoriæ, faciamque cunctis sæculis memorabile. Quidni faciam, cum constat, hanc pessimam ætatem non alibi audisse nos tanto glorificatam miraculo. Sed jam proluxus sermo, ab his, quæ restant, nimia dilatione nos suspendens, maturo claudatur fine.

60 Peregrini quidam, Lemovicensis pagi indigenæ, abeuntes ad S. Fidem, transibant prope castellum Oëbali i, quod dicitur Torena k, quibus forte fuit obvius quidam ejusdem oppidi municeps, eorum inimicus, Gosbertus nomine, clericus quidem solo cognomine, sed actu terrenus miles, qui, statim inventa causa, redegit omnes in captivum. Dominus Oëbalus * forte aberat *, cujus conjux tunc, sed mox per divortium ab eodem deserta, donna Beatrix l, hoc audito, mandat militi, ut, si se unquam velit habere benevolam, Romeos m statim abire sinat, nec prorsus unius horæ spatio intra septa municipii detineat coactos. At ille, non audens ex toto dominæ mandatis contraire, Hos, inquit, pro imperio dominæ dimittam, retento hoc solo, qui mihi injuriosior existit, quem impunitum abire difficile est; quod si ita sibi non sufficit, noverit non improperaturam *, quod etiam pro S. Fide certus sum nunquam me facturum; et ita, dimissis cæteris, illum unum jubet compedibus constringi, quos rustica lingua bodas n vocat; quorum clavi, martello duriter obtusi, ut inextricabilis illa fieret connexio, ultro franguntur, ipsis etiam frustatim compedibus conquassatis. Denique alteris compedibus mutuo petitis itidem actum est. De tertiis quoque eadem jactura accidit, ut ait: Ut video, S. Fides, nisi astu caveo, meum mihi inimicum vi auferet, verum annitit ego, uti res secus quam autumat, possit evenire.

61 Tunc vero actis chordarum voluminibus lacertis in crucem ante pectus constrictis, post hæc utramque palmam, circa collum utrobique circumactam, inter humeros violentissime revincire fecit, sicque subter ascellas regyranibus ligaminibus ventrem crudis nodis coactari, adeo ut ipsius inaudita connexionis modo sic miser constrictus suffocaretur, ut anhelitus gracili spiraculo vix sibi sufficeretur * vita. Cui ita in solitario conclavi clauso duodecim lanceatos viros, quos æque vesanæ mentis expertus erat,

superstite
etiamnum
Witberto, de
quo Bernar-
dus nonnulla
addit.

E

CAP. XIV.
Peregrinus
quidam, inju-
ste compedi-
bus funibus-
que constric-
tus,
* Lab. trans-
ierant
i k
* Lab. Oeba-
lius
* Lab. abierat
l
m

* Lab. impe-
traturam
F

n

illis patroci-
nio S. Fidis
miro modo
eximitur.

* Lab. suffice-
ret

A instanter adstare jubet. Qui, si viderent ipsum
 * Lab. illum divina solvi virtute, illico, ne vivus exasisse
 gloriaretur, omnes uno ictu pariter transverberatum
 obruncarent. At post modicum interval-
 lum, ille miserabili adductus angustia, sitiens,
 difficile verbis id exprimere potuit; tanta vin-
 culorum duritia organales fibras obstruxerat.
 Tunc unus, quos dixi, satellitum, petita aqua,
 cum deprimeret illaqueatos sub gutture cubitos,
 ut laxato mento haustum ori ejus aptare posset,
 illa nodorum difficultas sese absolvit ultro, ipsis
 tantum resticulis hærentibus brachiis ipsis,
 quibus fuerant appositæ.

et incolomis e
 carcere ela-
 psus, ad S. Fi-
 dem tendit.
 62 Ipse vero, sentiens se divinitus solutum,
 cepit illinc præstrenuus efugere. At illi, statim
 ex præcepto senioris ipsum mucronibus adorsi
 confodere, tanta continuo divina virtutis vi
 obstricti in loco hæserunt, ut nec moveri quidem
 quisquam eorum posset, nec penitus verba ad
 alterutrum dare. Sicque repente angelus Do-
 mini coarctavit, eos, ut aesi lapidea simulachra,
 immobiles permanerent. Unus tantummodo,
 inter suffocationis angustias obscæne interje-
 ctionis dans mugitum, cum grandi difficultate
 in hanc vocem erupit: Vah, jam pergit; cætera,
 fixus immotusque tandiu perstitit, quoad ille
 alter ad domnam Beatricem transfuga * sese in
 tuto reciperet. Cui illa in crastinum duces dele-
 gavit, quandiu fines castelli longe excederet,
 tutumque iter carperet, cui erat Petrus vocabu-
 lum. Denique cum sociis ad Conchas attingens
 et pro absolutione sua grates inibi Domino per-
 solvens, post inde lætus est ad propria rever-
 sus, ligaminibus relictis in testimonium virtutis,
 que remansisse dixi laxis nodis pendentia bra-
 chiiis. Anno fere et dimidio post secundam a
 Conchis reversionem accidit mihi certo negotio
 domni Willelmi o, Pictavorum comitis, adire
 curiam, in qua cum domnam Beatricem vide-
 rim, a Richaredo p fratre suo, Rothomagensium
 comite, illuc missam, ardentem ejus colloquium
 aggressus, illico rogitare cepi super hoc mira-
 culo. Cujus verba, per omnia monachorum
 Conchacensium concordantia, esse poterat probabile
 argumentum, si qui dubitaret in aliis
 etiam mihi ab eisdem narratis.

B
 * Lab. trans-
 fugit
 o
 p

C ANNOTATA.

a Aliud hoc de Gerberto, libro 1 Miraculorum
 cap. 2 memorato, miraculum abest ab editione
 Labbeana jam sæpe laudata. Porro ex infra di-
 cendis patebit, illum, tametsi pag. 306 mona-
 chorum præbenda, seu monachorum cibi ac
 potus portione diurna contentus in cœnobio Con-
 chensi Deo servisse dicatur, stricte tamen mona-
 chum non fuisse.

b De Wilberto illo adisis caput 4 libri 1 Mi-
 raculorum a pag. 302.

c Adi Commentarium num. 90.

d Burgensis apud Cangium hoc verbo, uti
 etiam apud Bernardum hic, est burgi seu villæ
 clausæ incolæ seu municeps.

e Inspicere hoc loco idem sonat, quod, inva-
 dere; utitur autem priori verbo Virgilius, sed
 sensu diverso, lib. 1 Georgic. versu 292 ita ca-
 nens: Ferroque faces inspicat acuto.

f Terebrare idem quod perforare. Unde tere-
 brata oculi pupilla, necesse fuit, ut non tantum
 videndi facultate privaretur Gerbertus, sed, uti
 Bernardus mox etiam subdit, ut ejusdem oculi,

crassiori veru cuspide perfossi, reliqua pars in
 particulas dissilierit.

g Collitur hic sanctus Archangelus præcipuo
 die 29 Septembris, quo de eo aliisque Angelis a
 decessore nostro P. Stillingo fuisse actum est.

h Per arcuatam maceriam Bernardus forni-
 cem indicat.

i Oëbalus ille idem est, qui in Chronico Gau-
 fredii, Prioris Vosiensis, tom. II Novæ Bibliö-
 thecæ Mss. pag. 290 Eholus vocatur. Fuit Gul-
 pherii de Turribus, Archambaldi et Cambæ
 Putridæ cognominatis filius, genuitque Archam-
 baldum, cujus matre legitima (hanc Bernardus
 Beatricem vocat) adhuc vivente, non legitime
 aliam duxit, de qua genuit Guillelmum et Ro-
 bertum. Hic Oëbalus castrum de Torena, quod
 pater suus, teste laudato Gaufrido, acquisivisse
 dicitur, Guillelmo filio cum consensu Archam-
 baldi postmodum dedit. Plura de eo curiosus le-
 ctor cit. pag. 290 videat.

k Labbeus cap. 44 Torennam vocat. De hoc E
 autem castro multa tradit Valesius in Notitia
 Galliarum pag. 337, unde nonnulla huc tran-
 scribo. Toriana, inquit seu Turenne, castrum est
 veterimum, vicecomitatus titulo insigne, cujus
 mentio fit in veteribus nostris Annalibus, atque
 etiam apud Eginhardum in rebus gestis Pippini,
 Francorum regis, in anno Christi 817. Et
 post nonnulla subdit: TORINNA, ergo primum
 dicta est sincero nomine ante annos 900;
 postea TORENA, i in E mutato; deinde TORENA,
 sublata N littera; ac demum TURENA, ex quo
 vocabulo factum est vulgare nomen TURENE:
 quod est castrum summo monti impositum. To-
 rinensem autem vicecomitatum partem agri Le-
 movicini, Cadurcini et Petrocorici obtinere, atque
 a Sarlato, Petrocoriorum urbe, usque ad Novum
 Vicum (Gallice Neuvic) leucas Francicas am-
 plius 30 in longitudinem patere, ibidem laudatus
 Valesius scribit.

l Beatrix illa infra dicitur Richaredi seu Ri-
 chardi, nempe II hujus nominis Rotomagensium
 comitis, soror.

m Adisis dicta de hac voce pag. 305 in An-
 notatis lit. d.

n Vide Annotata pag. 315 lit. f. Per rusti-
 cam autem linguam hic intelligi debet vulgare
 Francorum tum temporis idioma; de cujus a
 Latina lingua distinctione vide Cangium in Præ-
 fatione ad Glossarium suum num. 13, et Anno-
 tata in Vitam S. Bergeisi tom. I Octobris pag. 323
 lit. u.

o Est is Willelmus IV, Pictavensis comes et
 dux Aquitanie, Ferabrachia dictus, qui Fulber-
 tum, Carnotantum episcopum, Bernardi nostri
 olim magistrum, impense coluit ac dilexit. De eo
 consulat curiosus lector tomum X Scriptorum
 Rerum Gallicarum locis via non innumeris.

p Richaredus ille est Richardus, Normanno-
 rum princeps, ad quem Fulbertus, Carnotensis
 episcopus, supra plus semel laudatus, epistolam
 dedit, quam videsis tom. X Scriptorum Rerum
 Gallicarum pag. 451.

AUCTORE
 BERNARDO.